

Hämeen ammatti-instituutin vastuullisuusraportti 2022

Sisällys

1	Hämeen ammatti-instituutin vastuullisuusraportti 2022	3
1.1	Rehtorin katsaus	3
1.2	Organisaation esittely	4
1.3	Kestävän kehityksen ohjelma ja OKKA-sertifikaatti	4
1.4	Kestävän kehityksen ohjelman edistäminen ja sertifikaatin ylläpito	6
2	Henkilöstö ja opiskelijat mukana vastuullisuustyössä	7
2.1	Henkilöstö	7
2.2	Opiskelijat	8
3	HAMIn toimipisteet: koulutus- ja toimintaympäristöt	9
3.1	Mustiala	10
3.2	Evo	12
3.3	Lepaa	14
3.4	Sairio	16
3.5	Liikenneopettajakoulutus	17
3.6	Johtamisen, lähiesimiestyön ja yrittäjyyden koulutukset	20
3.7	Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto	20
4	Hanketoiminta ja kestävä kehitys	21
4.1	VASKI - Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus	21
4.2	Arboretumien kehittäminen Kanta-Hämeessä	22
4.3	Vastuullinen, trendikäs ja kiinnostava metsäala	22
4.4	Evon uusi aika	23
5	Vastuullisuustavoitteet vuodelle 2023	24

1 Hämeen ammatti-instituutin vastuullisuusraportti 2022

Tämä raportti on Hämeen ammatti-instituutin (HAMI) ensimmäinen vastuullisuusraportti. Vastuullisuusraportti kootaan vuosittain ja siinä esitellään HAMIn vastuullisuustoimia kyseisen vuoden ajalta.

Vastuullisuusraportin on laatinut HAMIn laajennettu johtoryhmä osallistaen toimipisteiden henkilöstöä.

1.1 Rehtorin katsaus

Perusteluja vastuullisen toiminnan ja johtamisen tarpeelle ei nykymaailmassa tarvitse keksiä. Tämänhetkiset ja tulevat tilanteet ja olosuhteet haastavat meitä kaikkia. Maailma muuttuu koko ajan ja olemme omalta osaltamme tekemässä muutosta ja etsimässä ratkaisuja. Osaaminen kestävän kehityksen saralla, vahvat luonnonvara-alat, kehittyvä koulutustoiminta ja tiiviit kumppanuudet mahdollistavat haasteisiin vastaamisen. Tarvitaan kuitenkin tahtoa, tekoja ja yhteistyötä.

Hämeen ammatti-instituutin vastuullisuustyö pohjautuu voimassa olevaan strategiaan ja lakisääteiseen tehtävään ammatillisen koulutuksen järjestäjänä. HAMIn visiona on olla vuonna 2030 vahvin kestävän tulevaisuuden moniosaajien valmentaja. Strategiset painopistealueet nojaavat opiskelijan parhaaksi tehtävään työhön, vastavuoroiseen kumppanuuteen työelämän ja sidosryhmien kanssa, asiantuntijuuteen sekä laatuun. Arvojamme ovat panostaminen jatkuvaan yhteiseen kehittämiseen, rehellisesti ja avoimesti toimiminen, huolen pitäminen opiskelijoista, henkilöstöstä ja ympäristöstä sekä kestävän tulevaisuuden edelläkävijyys.

Globaalit kestävän kehityksen tavoitteet ovat osa YK:n Agenda 2030 -ohjelmaa, joka ohjaa maailman kaikkien maiden kestävän kehityksen toimintaa. Maailman maiden tulisi saavuttaa tavoitteet yhdessä vuoteen 2030 mennessä. On tärkeää, että koko yhteiskunta, yritykset ja

organisaatiot sekä yksilöt osallistuvat kestävän kehityksen edistämiseen. HAMI on saanut toukokuussa 2022 *Kestävän kehityksen sertifikaatin*, jossa olemme sitoutuneet toimimaan parhaamme mukaan kohti yhteiskuntaa uudistavan ammatillisen oppilaitoksen periaatteita opetuksen, toimintakulttuurin ja johtamisen alueilla. Kestävän kehityksen teemaa edistämään on laadittu HAMIn *Kestävän kehityksen ohjelma*, jossa tavoitteet ovat osin konsernitason eli yhteiset Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) kanssa.

1.2 Organisaation esittely

Hämeen ammatti-instituutti on Hämeen ammattikorkeakoulun tytäryhtiö. Oppilaitokset toimivat samoilla kampuksilla Kanta-Hämeessä viidessä eri toimipisteessä. Hämeen ammatti-instituutti on monialainen toisen asteen oppilaitos: instituutista valmistuu käytännön osaajia maatalous-, metsä-, puutarha-, elintarvike-, luonto- ja ympäristöaloille. HAMIssa koulutetaan myös liikenneopettajia ja johtamisen, esimiestyön ja yrittäjyyden ammattilaisia. Hamissa työskentelee n. 70 henkilöä opetus-, ohjaus- ja tukipalvelutehtävissä. Opiskelijoita on vuosittain 650-700, josta puolet on ammatillista perustutkintoa suorittavia ja puolet ammatti- tai erikoisammattitutkintoa suorittavia henkilöitä.

1.3 Kestävän kehityksen ohjelma ja OKKA-sertifikaatti

Hämeen ammatti-instituutti tuntee vastuunsa yhteiskunnallisena kestävän kehityksen edistäjänä. HAMIn kestävän kehityksen ohjelma pohjautuu Agenda 2030 -periaatteisiin. Ohjelmassa on viisi keskeistä tavoitetta, joille on määritelty toimenpiteet ja mittarit. Tavoitteet ovat:

1. HAMI on Suomen hyvinvoivin toisen asteen oppilaitosyhteisö vuonna 2030
2. Kestävä kehitys on osa kaikkea HAMIn koulutustoimintaa
3. HAMIn TJK-toiminta kannustaa työelämäyhteistyön kehittämiseen
4. Kohti hiilineutraalia HAMIa yhdessä HAMKin kanssa
5. Toimimme yhdessä kumppaneiden kanssa

Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointista vastaava OKKA-säätiö on auditoinut HAMIn toiminnan loppuvuodesta 2021 ja sertifikaatti luovutettiin toukokuussa 2022. Auditoinnin perusteella toiminnan taso täyttää vaatimukset kaikkien indikaattoreiden osalta. Erityisen hyvin kriteerit toteutuivat oppivan yhteisön ja kumppanuuksien, yhteisön hyvinvoinnin ja oppilaitoksen strategian osalta. Jokaiseen toimipisteeseen teetettiin auditoinnin palautteen perusteella havainnollinen posteri, joka näyttää HAMIn tilanteen vuonna 2022.

Indikaattori		OKKA-Sertifikaatin arviointi HAMista 2021
OPETUS	1. Koulutuksen toteutus	★★★★
	2. Kestävyyssaitojen oppiminen	★★★★
	3. Oppimisympäristöt	★★★★
TOIMINTAKULTTUURI	4. Oppiva yhteisö ja kumppanuudet	★★★★★
	5. Oppilaitoksen ympäristövastuu	★★★★
	6. Yhteisön hyvinvointi	★★★★★
JOHTAMINEN	7. Oppilaitoksen strategia	★★★★★
	8. Johtaminen	★★★★
	9. Henkilöstön osaaminen	★★★★
	10. Toiminnan arviointi ja kehittäminen	★★★★

1 tähti, ulkomaisesta toiminnasta
2 tähtiä, tulevaisuutta tavoitteleva
3 tähtiä, yhteiskuntaa uudistava

Hämeen ammatti-instituutin Kestävän kehityksen pääkohdat

- HAMi on Suomen hyvinvoivin toisen asteen kouluyhteisö vuonna 2030
- Kestävä kehitys on osa kaikkea HAMIn koulutustoimintaa
- HAMIn TJK-toiminta kannustaa työelämäyhteistyön kehittämiseen
- Kohti hiilineutraalia HAMia yhdessä HAMKin kanssa
- Toimimme yhdessä kumppaneiden kanssa

Hämeen ammatti-instituutin kestävän kehityksen tilanne OKKA-säätiön arvioimana 2021.

Kuva 1. HAMIn kestävän kehityksen ohjelman tavoitteet ja tulokset OKKA-säätiön arvioinnista.

Kuva 2. OKKA-säätiön Erkkä Laininen luovutti ”Kestävän kehityksen sertifioitu oppilaitos”-sertifikaatin rehtori Tarja Hovilalle ja keke-koordinaattori Kirsi Lähteelle HAMIn henkilöstöpäivässä 31.5.2022.

1.4 Kestävän kehityksen ohjelman edistäminen ja sertifikaatin ylläpito

OKKA-sertifikaatti on voimassa kolme vuotta. Sertifikaatin saamisen jälkeen kehittämistyö jatkuu kehittämissuunnitelman mukaisesti ja edellyttää vuosittaista itsearviointia. HAMIn tarkastellaan ja mitataan toimintaa vuosittain sekä päivitetään suunnitelmia ja tavoitteita. Kestävän kehityksen ohjelman tavoitteet ja mittarit sekä sertifikaatin indikaattorit ohjaavat toimintaa. HAMIn tavoitteena on tehdä kestävän kehityksen itsearviointia niin, että se on luonteva osa organisaation muuta toiminnan kehittämistä, arviointia ja laadunvarmistuksen

käytäntöjä. Johtoryhmä ja laajennettu johtoryhmä käsittelevät kestävän kehityksen teemoja säännöllisesti kokouksissaan. HAMlssa kestävän kehityksen organisoinnin päälinjaukset tekee johtoryhmä ja johtoryhmän laadusta vastaava jäsen vastaa myös HAMIn kestävän kehityksen kokonaiskoordinoinnista. Opetuksen, toimintakulttuurin ja johtamisen kokonaisuuksia edistetään yhdessä opiskelijoiden, kumppaneiden/sidosryhmien ja henkilökunnan kanssa.

2 Henkilöstö ja opiskelijat mukana vastuullisuustyössä

2.1 Henkilöstö

Yksi sertifikaatin pääteemoista on johtaminen. Henkilöstön johtamisen osalta vastuullisuutta ovat mm. henkilöstön ja osaamisen kehittäminen, henkilöstön sitoutumista edistävät toimet, terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen.

Henkilöstön osaamista on kehitetty HAMlssa koko henkilöstölle järjestettävien koulutusten muodossa ja kannustettu kehittämään omaa osaamista muilla tavoin. Henkilöstö on suorittanut Mooc - Kestävä kehitys Nyt! -osaamismerkkiä (2 op) vuoden 2022 aikana ja alkuvuodesta 2023 osaamismerkin on suorittanut 50 henkilöä eli suurin osa vakituisesta henkilöstöstä. Konsernissa tarjolla olevia HAMK100 -koulutuksia on hyödynnetty aktiivisesti. Koska tavoitteena on, että kestävä kehitys on osa kaikkea HAMIn koulutustoimintaa, on välttämätöntä, että henkilöstö huomioi kestävän kehityksen omassa toiminnassaan. Henkilöstölle syksyllä 2022 teetetyn kyselyn perusteella erityisesti matkustamisen vähentäminen, energian säästäminen ja jätteiden lajittelu ja kierrättäminen nähtiin tärkeäksi kestävän kehityksen kannalta.

Sitoutumisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta työntekijöiden kokemusten kuunteleminen ja ymmärtäminen on tärkeää. Henkilöstölle on tehty vuoden aikana useita erilaisia kyselyjä (ParTy-kysely/Terveystalo ja Aiwo-kysely), jotka tuovat esille henkilöstön koetun tyytyväisyyden ja hyvinvoinnin tason. Henkilöstöltä on myös kysytty ideoita kestävän kehityksen toimiksi, nykytilaa ja toiveita kansainvälisyysosaamisen lisäämiseksi. Strategiset kehittämistiimit mahdollistavat henkilöstön laajan osallistumisen toiminnan kehittämiseen.

Tiimitoiminnan kehittyminen on osaltaan edistänyt sitä, että henkilöstö voi vaikuttaa omaan työhönsä entistä enemmän. Vuorovaikutukseen, tiedottamiseen ja avoimuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Esihenkilöt käyvät vuosittain virallisen kehityskeskustelun, mutta sen lisäksi käydään tarpeen mukaan työhön liittyviä keskusteluja. Johtoryhmä käy säännöllisesti keskusteluja henkilöstön kanssa. Epäkohtiin puuttuminen on osa vastuullista johtamiskulttuuria HAMlissa.

HAMlissa järjestetään säännöllisesti henkilöstöpäiviä ja –infoja. Vuonna 2022 koko henkilöstö oli mukana OKKA-sertifikaatin luovutustilaisuudessa Evolla. Joulukuun henkilöstöpäivässä keskityttiin toimivan ja vastuullisen työyhteisön periaatteisiin. Infoilla on pyritty välittämään keskeistä, ajankohtaista tietoa koko henkilöstölle samanaikaisesti ja mahdollistamaan vuoropuhelu.

2.2 Opiskelijat

Opiskelijoiden opinnoissa kestävä kehitys on tärkeässä roolissa, ja kaikki suorittavat kestävän kehityksen opintoja. Kun opiskelijat siirtyvät työelämäänsä, siirtyy sinne heidän mukanaan myös kestävän kehityksen osaamista.

Hämeen ammatti-instituutin opiskelijat ovat vahvasti mukana Kestävän kehityksen ohjelmassa. Kaikille opiskelijoille on pakollisina opintoina yksi osaamispiste kestävän kehityksen edistämisen opintoja Kestävän kehityksen Moodle-alustalla. Lisäksi tutkintojen ammatillisissa opinnoissa on kolmen osaamispisteen kokonaisuus. Esimerkiksi elintarvikealalla logistiikan osiossa keskitytään vihreään logistiikkaan ja meijerialalla ekotaseeseen. Maatalous- ja puutarha-alalla korostetaan kestävyyttä, kiertotaloutta sekä luomutuotantoa. Metsäalalla huomioidaan erityisesti kestävän metsätalouden mukainen toiminta.

Opiskelijoilla on useita työelämäjaksoja opintojensa aikana. Työelämäjaksot toteutuvat eri yrityksissä ympäri Suomen. Samalla, kun opiskelijat harjoittelevat käytännössä omaa ammattiaan, he vievät kestävän kehityksen sanomaa yrityksiin. Kestävän kehityksen

osaaminen onkin nykyajan työelämätaito, jota kaikkien pitää osata. TJK-jaksoilla tai näytöissä opiskelijat arvioivat työpaikkaansa kestäväen kehityksen kannalta ja vievät Keke-taitoa työpaikoille, toimien samalla kestäväen kehityksen ”lähettiläinä”.

Opiskelijayhdistys HAMIS ry edistää osaltaan vastuullisella, kestäväällä tavalla toimimista, kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä osallisuutta. Opiskelijayhdistys kokoaa opiskelijoiden toiveita ja ideoita, kehittää yhteistä ja toimipistekohtaista toimintaa sekä tuo asioita käsiteltäviksi Hamin eri työryhmille, erityisesti ohjaajien muodostamalle OPPA-ryhmälle sekä opiskeluhuoltoryhmälle. Yhteiset tilaisuudet järjestetään vuosikellon mukaisesti eri toimipisteissä ja niiden lisäksi opiskelijayhdistys suunnittelee ja toteuttaa omia tapahtumiaan.

Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä huolehtii moniammatillisesti opiskelijoiden hyvinvoinnista. Terveystenhoitajat, kuraattorit, psykologit ja HAMIn edustajat yhdessä suunnittelevat, toimeenpaneuvat, arvioivat ja kehittävät opiskelijoiden opiskeluhuollon kokonaisuutta. Opiskelijoille suunnattuja kyselyitä on useita vuoden aikana. Palautteet käsitellään ja ryhdytään tarvittaviin toimiin.

3 HAMIn toimipisteet: koulutus- ja toimintaympäristöt

Kestäväen kehityksen ja vastuullisuuden teema on läpileikkaava kaikessa toiminnassa.

Toimipisteissä on otettu käyttöön / tehty mm. seuraavia vastuullisuustekoja:

- Kestäväen kehityksen oppimispäiväkirja työpaikalla järjestettävään koulutukseen.
- Etäyhteysmahdollisuus sekä henkilöstön palaverissa että mahdollisuuksien mukaan näyttötilanteissa.
- Henkilökunnan ja opiskelijoiden käyttöön on hankittu sähköautojen latausmahdollisuus.
- Toimipisteissä on Hamkin kanssa yhteiskäytössä olevia ajoneuvoja, joiden käyttämistä työmatkoihin suositellaan.
- Ruokalassa on tarjolla jatkuvasti kotimaisen liharuuan lisäksi kasvisvaihtoehto, tarjolla olevat maitotuotteet ovat luonnonmukaisesti tuotettuja.

- Kaikissa toimipisteissä on suoritettu lämpötilojen säätöjä sekä toimisto- että asuntolatiloihin.
- Valaistuksia on vaihdettu energiaa säästävämpiin vaihtoehtoihin.
- Opiskelija-asuntoloihin on hankittu hyväkuntoisia, kierrätettyjä huonekaluja.

3.1 Mustiala

Tammelassa sijaitsee maatalouteen erikoistunut HAMIn ja HAMKin Mustialan kampusalue ja opetusmaatila. Toiminta on saanut alkunsa jo 1840-luvulla. Mustiala on luokiteltu Museoviraston taholta valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Mustiala siirtyi luomutuotantoon vuonna 2019. Opetusmaatilalla on 1200 hehtaaria peltoa ja metsää. Navetassa on noin 60 lypsävää lehmää sekä vasikoita ja hiehoja. Mukana on myös alkuperäisrotuja, kuten suomenkarjaa. Mustialan luomutila tuottaa luomumaitoa noin 650 000 litraa vuodessa. HAMIn opiskelijat harjoittelevat käytännön osaamista olemalla mukana Mustialan opetusmaatilalla töissä.

Kuva 3. Mustiala on luomutila, jossa vasikat kirmaavat vapaana laitumella kesäisin.

Opiskelijat ovat opintojensa aikana osallistuneet esimerkiksi perinnemaiseman ehostamiseen luonnon monimuotoisuus huomioiden. Tulevaisuuden maanviljelijät -hankkeen tiimoilta opiskelijat ovat työpaikalla järjestettävän koulutuksen jaksollaan osallistuneet uudistavan viljelyn menetelmiin. Hankkeen puitteissa on myös järjestetty hiilineutraaliin maidontuotantoon ja uudistavaan viljelyyn liittyviä koulutuksia sekä henkilökunnalle että opiskelijoille. Lukuvuoden alussa oppilaitokselle otettiin kokeiluun maatalousalan simulaattoreita, millä opiskelijan oli mahdollista harjoitella vähäpäästöisiä ajo- ja työtapoja. Opetusmaatilalle hankittiin uusi, vähäpäästöinen ja täsmäviljelyn mahdollistava traktori. Energianlähteenä käytetään kotimaista puuhaketta. Opintojen aikana sekä myös vapaa-aikana opiskelijoiden kanssa on tehty lähiluontoretkeilyä.

3.2 Evo

Venäjän Keisari Aleksanteri II julisti Evon Metsänhoito-opiston perustamisen 10. maaliskuuta vuonna 1858. Varsinainen metsänhoito-opetus alkoi virallisesti vuonna 1862. Kulttuurihistoria on edelleen alueella näkyvissä, sillä vanhoja kruununtorppia, metsänvartijan tiloja ja metsäkämppeä on edelleen nähtävissä.

HAMIn ja HAMKin Evon 2000 hehtaarin opetusmetsä tarjoaa hyvät mahdollisuudet metsäalan opiskelijoiden käytännön harjoittelulle, esimerkiksi kulotukselle, jonka avulla uudistetaan metsää. Metsän kulotuksessa hakkuualueen hakkuutähteet, hukkapuu ja osa maanpinnan humuskerrosta poltetaan. Hukkapuu on sellaista puuainesta, joka ei täytä teollisuuden mittoja, esimerkiksi latvusosa, pienikappaleinen puunosa tai muu alle kahden metrin mittainen viallinen rungonosa. Evolla opiskelijat pääsevät mukaan luonnonmukaiseen metsänhoitoon. Kampusalueen lämpöenergian tuottamisessa käytetään kotimaista uusiutuvaa puuhaketta.

Kuva 4. Evolla tehdään vuosittain kulotustoimenpiteitä, joilla uudistetaan metsää.

Evolla käytetään opetuksessa simulaattoreita, joilla opiskelijoiden on mahdollista harjoitella turvallisesti moottori- ja raivaussahan sekä metsätraktorin käyttöä virtuaalisesti. Evo on ensimmäinen oppilaitos Suomessa, jossa pääsee opiskelemaan sahausta moottorisahasimulaattorin avulla. Simulaattorin käytöstä on paljon hyötyä opiskelijoille, jotka siirtyvät harjoittelun jälkeen ulos metsätöihin. Imsimityn tekemällä Stihlin moottorisahasimulaattorilla opiskelijat ovat päässeet kokeilemaan alta-päältä sahausta, oksan ja rungon katkaisua jne. Simulaattoria käytetään sisätiloissa VR-lasit päässä ja liikkumatilaa tarvitaan muutama metri. Simulaattorin käytöstä kerätään palautetta yhteistyöyritysten tuotekehitykseen. Simulaattori on toiminut vetonaulana myös Hämeen ammatti-instituutin osastolla eri messutapahtumissa ja kouluvierailuilla.

Ammatilliseen opetukseen on hankittu lisää vähäpäästöistä pienkalustoa, mm. sähkö-/akkutekniikalla toimivaa ammattikalustoa: moottorisahoja, oksasahoja, akkupuhaltimia jne. Akkukäyttöisten sahojen etuna ovat mm. helppo käynnistys, vaimea ääni ja pakokaasuttomuus. Myös työhyvinvointi lisääntyy, sillä pakokaasuttomuus tekee työstä terveellisempää ja äänimelu on paljon vähäisempää. Metsureiden kommunikointi paranee, kun ei enää tarvitse huutaa moottorin äänen yli.

Evolla aloitettiin keväällä 2022 Metsämatikka 360 -virtuaaliprojekti yhdessä 3DBearin kanssa. Mukana olevien opettajien kokemukset erilaisista oppijoista ja heidän oppimishaasteistaan olivat erityisen tärkeässä roolissa projektin suunnittelussa ja toteutuksessa. Uudenlaiset opiskelutavat ovat tätä päivää, koska oppijatkin ovat erilaisia. Projektissa hyödynnettiin VR- ja AR-tekniikoita ja on yksi käytännön osoitus HAMIn sosiaalisen vastuullisuuden teoista.

3.3 Lepaa

Pakanuuden aikana 800–1000-luvuilla Lepaa oli tärkeä kansan kokoontumispaikka. Myöhemmin keskiajalta saakka Lepaalla sijaitsi merkittävä aateliskartano, joka periytyi monien tärkeiden sukujen kesken sukupolvelta toiselle. Kartano myytiin ensimmäisen kerran vuonna 1727 Stjerncrantz-suvulle, jonka hallussa se oli noin sata vuotta. 1820 Lepaan osti pietarilainen kauppias Peter Heimbürger, jonka leski Maria avioitui myöhemmin kartanon pehtoorin Carl Fredrik Packalénin kanssa. Avioliitto oli lapseton ja Marian kuoltua Packalén testamenttasi 1886 omaisuutensa valtiolle, mutta asetti mm. seuraavia ehtoja: Suomen valtio perustaa tilalle ja ylläpitää Carl Fredrik Packalénin säätiö-nimistä maanviljelys- tai puutarhakoulua sekä hoitaa ja ylläpitää tilalla sijaitsevaa hautausmaata eikä Suomen valtio saa myydä tilaa. Puutarha-alan koulutus alkoi Lepaalla vuonna 1910.

Lepaalla, Hattulassa, sijaitsee HAMIn ja HAMKin puutarha-alan toimintaympäristö, joka sisältää muun muassa 20 hehtaaria hoidettuja puistoalueita, laajat avomaaviljelmät sekä kasvihuoneita ympärivuotiseen ja kausituotantoon. Ammatti-instituutin puutarha-alan opiskelijat pitävät osaltaan huolta upeasta kulttuuriympäristöstä.

Kampukselle myönnettiin ensimmäisenä Suomessa kansainvälinen Green Flag Award -tunnustus viheralueiden laadusta vuonna 2016. Huomionosoitus kertoo puiston merkittävydestä, kulttuurihistorian säilyttämisestä sekä käyttäjien ja vierailijoiden huomioimisesta.

Kuva 5. Lepaan puutarha on saanut Green Flag Award -tunnustuksen. HAMK ja HAMI toimivat samassa toimintaympäristössä ja opiskelijat työskentelevät tilalla ja puutarhassa.

Vuonna 2022 Lepaalla on työstyetty vastuullisuusteemoja opiskelijoiden kanssa. Käytännön opetuksessa suositaan akkukäyttöisiä työvälineitä. HAMI käyttää monia HAMKin ylläpitämiä oppimisympäristöjä, joissa mm. kehitetään energiataloudellisia toimintatapoja ja ylläpidetään luonnon monimuotoisuutta: esimerkiksi kasvihuoneiden valaisinten polttimoiden vaihtaminen halogeeneista energiataloudellisempiin ledeihin ja maisemaniittyjen kokonaisalan lisääminen nurmialueiden tilalle sekä dynaamisten istutusten käyttö.

Tilaviinialan koulutuksessa hyödynnetään puristusjätteet ja niistä valmistetaan mäskestä uutettua viinipohjaa. Tilaviinit ja liköörit ovat lähituotantoa, jossa raaka-aineista suurin osa tulee Lepaalta tai oman kunnan alueelta. Golfkentällä on hoidettu yhtä viheriötä luomumenetelmin ja päivittäisissä koneiden pesuissa käytetään biohajoavia pesuaineita. Omien mehiläistarhojen avulla varmistetaan alueen monimuotoisen kasvituotannon pölyttämisen. Viini- ja puutarhamyymälän valikoimassa suositetaan lähituotantoa ulkopuolisten tavarantoimittajien osalta.

Kaikessa opetuksessa ja liiketoiminnassa lajitellaan ja kierrätetään jätteet. Kampuksella on oma puutarhajätteen kompostointialue. Energianlähteenä käytetään kotimaista puuhaketta.

Yhteistyössä Hamkin ja Lepaan oppilaskunnan kanssa opiskelijoille tarjotaan maksuton kauppabussikuljetuksen joka viikko, jotta yksittäistä liikkumista vältetään. Yhteiskuljetuksia suositetaan kaikessa liikkumisessa kampukselle ja sieltä pois. Vapaa-aikatoiminnoissa vahvistetaan kestävän kehityksen ajattelua mm. kierrättämällä ja tuunaamalla tavaroita.

3.4 Sairio

Sairiossa meijerialan opetus alkoi vuonna 1953: vuonna 2023 on kulunut meijerialan meijeristitason opetuksen alusta 70 vuotta. Meijerialan osaamisalalta valmistuu ainoana Suomessa ammatillisen perustutkinnon suorittaneita meijeristejä. Meijerialan perustutkinto- ja ammattitutkinto-opintoja suoritetaan Hämeenlinnassa Sairion kampuksella lähellä Aulangon luonnonsuojelualuetta. Kampuksella järjestetään myös liha-alan koulutusta.

Sairion meijerialan kampuksella on ainutlaatuinen oppimisympäristö: opetusmeijeri, jossa koulutetaan ammattilaisia työskentelemään meijereihin. Opetusmeijeri rakennettiin vuonna 1985. Opetusmeijerissä käytetään vuodessa noin 10 000 litraa eri maitoraaka-aineita ja niitä käytetään mm. juustojen, voin, hapanmaitovalmisteiden valmistukseen. Maitoraaka-aineet tulevat lähimeijeriltä Hämeenlinnasta.

Sairion meijerialan kampus on vuosina 2022 ja 2023 osana VASKI-hankkeen hiilijalanjälkimittamisen projektia. Projektissa kartoitetaan kampuksen eri materiaalivirtojen määriä ja niistä kerääntyvää hiilijalanjälkeä. Tiedonkeruun tarkoituksena on kehittää toimintaa niin, että tulevaisuudessa voitaisiin vähentää päästöjä ja niistä kertyvää hiilijalanjälkeä.

Sairion kampuksella on kehitetty jätteiden lajittelua ja kierrätystä yhdessä opiskelijoiden kanssa. Tulostamista ja ylimääräistä paperien käyttöä on vähennetty. Kestävä kehitys on integroitu osaksi kaikkea kampuksella annettavaa opetusta. Osa näyttöjen arvioinneista toteutetaan etäyhteyden kautta. Näytöt pyritään toteuttamaan siten, että mahdollisimman monen opiskelijan näytöt otetaan vastaan samalla kerralla matkustettaessa pidemmälle. Näin vähennetään matkustamisesta syntyviä päästöjä. Osasta käyttöhyödykkeistä (mm. vesi, sähkö) kerätään tietoa niiden kulutuksesta, jotta niiden käyttöä voi tulevaisuudessa kontrolloida paremmin. Opetusmeijereissä on jo vuosien ajan kerätty tarkkaan tietoa siitä, millaisia materiaalivirtoja tulee ja millaisia lähtee ulos.

3.5 Liikenneopettajakoulutus

Ensimmäiset liikenneopettajat valmistuivat AEL:stä 14.3.1929. Yli 90-vuotisen taipaleen aikana niin kuljettajaopetuksessa kuin muutenkin liikenneturvallisuustyössä on tapahtunut paljon ja tapahtuu koko ajan. Vuonna 1989 Häme ja Hämeenlinna tulivat lopullisesti liikenneopettajakoulutuksen kotipaikaksi. Silloin koulutus liittyi osaksi silloista Ammattikoulujen Hämeenlinnan opettajaopistoa. Elokuussa 1990 perustetun Liikenneopetuskeskuksen myötä siirryttiin Ammatillisen opettajakorkeakoulun yhteyteen. Vuonna 2010 tehty koulutusuudistus (liikenneopettajakoulutuksesta tuli toisen asteen tutkinto) seurasi vuoden 2014 alussa siirtyminen Hämeen ammatti-instituuttiin.

Liikenneopetuksen tämänhetkisiä trendejä ovat muun muassa globaalit ympäristötavoitteet, uusi ajoneuvoteknologia, erilaisten energiavaihtoehtojen käyttömahdollisuudet, tieliikenteen automaatio, yhteiskäyttöautot ja joukkoliikenne. Liikenneopettajaopiskelijoille opetetaan ekologista ajoneuvon käyttöä ja ekologista liikkumista. Oman liikkumisen huolellinen

suunnittelu ja tieliikenteen päästöjen minimointi yksilötasolla on henkilökohtainen ekoteko. Kotimaan liikenteestä aiheutuneet kasvihuonepäästöt muodostavat noin viidenneksen koko maan kasvihuonepäästöistä. Sähköautojen, hybridien ja biopolttoaineilla liikkuvien ajoneuvojen tarjonta on viime aikoina kasvanut merkittävästi, ja ne ovat yleistyneet katukuvassa myös hyöty- ja joukkoliikenteessä.

Kuva 6. HAMIn liikenneopetuksessa käytetään biokaasuautoja.

Liikenneopettajan koulutuksen käyneet ohjaavat käytännön työssä kuluttajia turvalliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen liikkumiseen sekä uuden ajoneuvoteknologian hyödyntämiseen. Kestävän tulevaisuuden tekona HAMI satsasi uuteen ajoneuvokalustoon ja hankki muutama vuosi sitten kolme kaasuautoa, joita hyödynnetään liikenneopettajakoulutuksessa. Kaasuautoilla ajaminen saa monet ajattelemaan vaihtoehtoisten energialähteiden käyttöä tieliikenteessä.

Liikenneopettaja on ekologisen liikkumisen ja autonkäytön asiantuntija. Liikenneopettajien koulutuksessa panostetaan ymmärtämään liikennejärjestelmä kokonaisuutena ja pohditaan sen eri osien merkitystä ympäristötavoitteiden saavuttamisessa. Liikenneopettaja kohtaa työssään koko kansan kirjon. Kuljettajakoulutuksessa korostetaan yksilön vastuuta turvallisesta, sosiaalisesta ja ekologisesta näkökulmasta. Tienkäyttäjänä jokainen on itse vastuussa valinnoistaan. Liikenneopettajan erikoisammattitutkinnon yhtenä valinnaisena tutkinnon osana koulutusohjelmassa on tarjolla ympäristöystävällisen ja taloudellisen liikkumisen asiantuntijana toimiminen. Tutkinnon osan opinnoissa perehdytään syvällisemmin mm. ympäristöystävällisen kaluston hankinnan ja liikkumisen suunnitteluun sekä taloudellisen ja ekologisen liikkumisen kouluttajana toimimiseen. Opiskelijat toimivat osana opintojaan esimerkiksi autoliikkeissä asiakkaiden apuna ja neuvonantajina uutta ajoneuvoa hankittaessa.

Liikenneopettajaopiskelijoita HAMlissa on koko valtakunnan alueelta. Koulutuksen järjestämisessä on huomioitu pitkät etäisyydet ja pyritty toteutuksissa minimoimaan turha matkustaminen. Liikenneopettajakoulutuksen monimuotototeutus mahdollistaa yksilöllisen osaamisen hankkimisen koulutuksen järjestäjän oppimisympäristön lisäksi verkko-opintoina, etäopintoina ja etäluentoina sekä työpaikalla järjestettävänä koulutuksena kotipaikkakunnalta. Opiskelijoiden käyttöön on hankittu mm. GoPro-kameroita työssäoppimistilanteiden ja näyttöjen tallentamiseen arvioinnin ja palautteen välineiksi. OLLI-opiskelijahallintojärjestelmä mahdollistaa osaamisen hankkimisen suunnittelun, dokumentoinnin ja arvioinnin sähköisessä muodossa. Koulutuksen edustaja, työpaikkaohjaaja, näytön arvioijat ja opiskelija OLLI-järjestelmän avulla minimoimaan matkustamisen ja turhan paperin käytön. Liikenneopettajakoulutuksen käytössä on TenStar-ajosimulaattori, jonka hyödyntämistä esimerkiksi ajo-opetuksen opetustilanteiden simulointiin pedagogisten valmiuksien kehittämiseksi pohditaan.

3.6 Johtamisen, lähiesiemiestyön ja yrittäjyyden koulutukset

HAMK-konsernissa on järjestetty tutkintomuotoista johtamiskoulutusta vuodesta 1999 saakka (Johtamisen erikoisammattitutkinto). Tutkintoa järjestettiin HAMKin täydennyskoulutusyksikössä vuoteen 2015 saakka, jolloin osakeyhtiöittämisen myötä toisen asteen tutkinnot siirtyivät ammatti-instituutin järjestettäväksi.

Hämeen ammatti-instituutti järjesti vuoden 2022 aikana Suomen yrittäjät ry:n Yrittäjät-akatemiaan osallistuville yrityksille maksutonta vastuullisuus ja eettisyys -koulutusta. HAMKin järjestämä vastuullisuus ja eettisyys -koulutus koostuu digitaalisessa muodossa olevasta materiaalista, josta yrittäjä voi valita sisältöjä oman mielenkiintonsa mukaan. Tallenteet käsittelevät laajasti eettisen johtamisen, vastuullisuusohjelmien johtamisen ja yrityskulttuurin teemoja. Vastuullisuus ja eettisyys -teema on osa Johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkintoon sekä Lähiesiemiestyön ammattitutkintoon kuuluvaa tutkintokoulutusta, missä teemaa käsitellään sekä koko organisaation toiminnan että erityisesti esihenkilötyön näkökulmasta. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden osaamista vastuullisuuteen ja eettisyyteen liittyvissä kysymyksissä, samoin varmistua opintoihin kuuluvien osaamisen näyttöjen kautta niin, että vastuullisuus ja eettisyys näkyvät myös opiskelijoiden edustamien organisaatioiden arjessa.

Koronan myötä koulutukset vaihtuivat verkkototeutuksiksi ja sillä toteutusmallilla on pääsääntöisesti jatkettu edelleen, vaikka lähiopetuskin on taas mahdollista. Johtamisen, lähiesiemiestyön ja yrittäjyyden tutkinto-opiskelijoita on laajalta maantieteelliseltä alueelta, joten mahdollisuus opiskella verkon välityksellä on monelle jopa ratkaiseva koulutukseen osallistumisen näkökulmasta.

3.7 Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon järjestämislupa saatiin 1.8.2022 vahvistamaan HAMKin profiilia luonnonvara-alan tutkintotarjonnassa. HAMI tarjoaa tutkinnon osia, joihin

löytyy sekä vahvaa osaamista että ajanmukaisia, monipuolisia oppimisympäristöjä. Opiskelijoita koulutetaan luonnon havainnointiin ja hoitamiseen sekä ekologisesti kestäväällä tavalla toimimiseen. Opintoja kohdennetaan sekä jo HAMIssa opiskeleville opiskelijoille osaksi heidän tutkintojaan, että muille retkeily- ja luontokokemuksista kiinnostuneille henkilöille. Tarjonnasta päätetään vuosittain.

Lukuvuonna 2022-2023 tarjonnassa ovat tutkinnon osat Ulkoilualueiden rakentaminen ja hoitaminen, Kalastuspalveluissa toimiminen ja Maastoruokailun järjestäminen, joista kaksi viimeksi mainittua toteutuivat. Maastoruokailun järjestäminen tutkinnon osa kytkettiin tiiviisti osaksi Evolla järjestettävää Metsä- ja retkeilytapahtumaa.

4 Hanketoiminta ja kestävä kehitys

Hämeen ammatti-instituutissa oli vuonna 2022 käynnissä yhteensä 16 hanketta. Hankkeiden rahoituksessa useat rahoittajat painottavat vastuullisuutta, vihreää siirtymää ja digitaalisuutta. Seuraavissa kappaleissa esitellään joitakin käynnissä olevia hankkeita, joissa tehdään konkreettisia vastuullisuustoimenpiteitä.

4.1 VASKI - Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus

HAMI on mukana valtakunnallisessa VASKI – Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus -hankkeessa. Opetushallituksen rahoittama VASKI yhdistää 61 oppilaitoksen kestävä kehityksen osaamisen. Hankkeen kumppanit luovat yhdessä ammatilliselle koulutukselle tulevaisuuden tiekartan, joka vahvistaa kestävä kehitystä ja vihreää siirtymää. Pääkoordinoijana toimii Sataedu. Hankkeessa mukana oleminen vahvistaa HAMIn omaa strategista päätöstä viedä kestävä kehityksen tavoitteita eteenpäin.

VASKI -hankkeen tärkeinä teemoina ovat johtamiskäytännöt ja toimintakulttuuri, pedagogiset ratkaisut ja oppimisympäristö, osaamisen kehittäminen, alueiden ja työelämän kehittäminen sekä hiilijalanjäljen mittaaminen ja seuranta. HAMI on mukana kahdessa jälkimmäisessä.

Kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus osallistua hankkeen tilaisuuksiin ja hyödyntää hankemateriaaleja toiminnassaan oman kiinnostuksensa mukaan. Kestävän kehityksen TJK-jaksojen oppimispäiväkirjan lisäksi vuonna 2023 on tulossa alueellisten jäteyhtiöiden jäteluennot eri toimipisteisiin. HAMI tulee osallistumaan myös valtakunnalliseen kestävän kehityksen lupaus -haasteeseen, jota levitetään somessa.

Vaski -hankkeen toimenpiteenä kirjoitetaan HAMIn vastuullisuudesta blogisarjaa.

4.2 Arboretumien kehittäminen Kanta-Hämeessä

HAMIn ja HAMKin yksiköt Mustialassa, Evolla ja Lepaalla ovat upeita kulttuurihistoriallisia kohteita, joissa kaikissa on upeat puistot. Puulajipuistoja eli arboretumeita kehitetään vuoden 2022 ja 2023 ajan hankkeella, joka sai rahoituksen Hämeen liiton AKKE-rahoituksesta.

Arboretumien kehittäminen Kanta-Hämeessä -hankkeessa on aloitettu syksyllä 2022 selvitystyö Mustialan, Lepaan ja Evon arboretumeista. Lepaan arboretumin kehittämiseksi tehdään tarkempi kehittämis- ja kunnossapitosuunnitelma, jonka mukaan puistoaluetta kehitetään ja digitalisoidaan. Lepaalla on käynnissä havupuualueen istutustyöt. Lepaan kampusalueella oli aikaisemmin pitkä kuusiaita, joka poistettiin syksyllä 2021. Vanhan kuusiaidan tilalle on suunniteltu uusi havukasvien istutusalue, johon tulee kahdeksan eri havupuusukua ja kaksikymmentäseitsemän eri lajia tai lajiketta. Tulevaisuudessa aluetta pyritään vielä laajentamaan ja kasvivalikoimaa lisäämään alueelle. Istutustyö toteutetaan Hämeen ammatti-instituutin puutarha-alan opiskelijoiden osaamisen näyttönä syksyllä 2022.

4.3 Vastuullinen, trendikäs ja kiinnostava metsäala

Mielikuva metsäalasta on melko miehinen, mutta ala soveltuu hyvin myös naisille. Opiskelu alalle kannattaa, sillä metsäala on hyvä työllistäjä ja tarvitsee paljon työvoimaa. Metsäalalla työskentelee välillisesti noin 140 000 ihmistä ja alan osuus viennistä on noin 20 %.

Vastuullinen, trendikäs ja kiinnostava metsäala somessa -hankkeen tavoitteena on nostaa metsäala trendikkääksi opiskeluvaihtoehdoksi nuorille ja etenkin tytöille, jotka ovat alalla vähemmistönä. Hankkeessa tehdään opiskelijoiden kanssa videoklippejä, kuvia, tarinoita ja blogeja someen eri alustoille. Opiskelijat tekevät somesisältöä esimerkiksi omista opinnoistaan, Metsämiesten säätiön aikaisemmin rahoittamista hankkeista, metsäalan tulevaisuudesta, kestävydestä ja vastuullisuudesta tai metsän hoitavasta vaikutuksesta ihmisten hyvinvointiin. Sometuksen lisäksi hanke näkyy myös eri tapahtumissa, kuten Evon metsä- ja retkeilytapahtumassa 26-27.5.2023 sekä yläkoulujen opintoinfoissa ja huoltajien illoissa.

4.4 Evon uusi aika

Evon uusi aika –hankkeessa edistetään Evon retkeilyalueen kehittämistä, toimijoiden verkostoitumista, digitaalisuutta, vastuullista matkailua sekä alueen saavutettavuutta. Syksyllä 2022 hankkeessa toteutettiin vastuullisuusvalmennus Kanta-Hämeen yrittäjille toimialasta riippumatta. Vastuullisuusasiat ovat yhä tärkeämpiä jokaisella toimialalla.

Hämeen ammatti-instituutti järjestää vastuullisuusvalmennusta Evon uusi aika -hankkeessa yhdessä Riihimäen ja Forssan seudun hanketoimijoiden kanssa. Valmennus on suunnattu kantahämäläisille yrittäjille. Valmennus toteutuu loka-joulukuussa 2022. Kaikille toimialoille on suunnattu kolme valmennusta Teamsissa ja matkailutoimialalle vielä yksi extrapäivä, jossa käydään läpi Sustainable Travel Finland -polkua. Työpajapäivät Hämeenlinnassa, Riihimäellä ja Forssassa täydentävät Teams-luentoja ja niissä saa opetusta kädestä pitäen. Jokainen mukana oleva yritys tekee oman vastuullisuussuunnitelmansa valmennuksen aikana.

5 Vastuullisuustavoitteet vuodelle 2023

Hämeen ammatti-instituutin vastuullisuustavoitteet vuodelle 2023 nojaavat kestävän kehityksen ohjelmaan, sertifikaatin kriteereihin ja kehittämissuunnitelmaan sekä määriteltyihin strategisiin tavoitteisiin. HAMLissa panostetaan vuonna 2023 erityisesti hyvinvointiin (opiskelijat ja henkilöstö), digitalisaatioon ja kansainvälistymiseen. Vastuullisuutta kehitetään mm. seuraavin keinoin:

- Kaikessa koulutustoiminnassa opetusta ja ohjausta kehitetään niin, että kestävä kehitys sisältyy toimintaan.
- Työpaikkaohjaajien perehdyttämiseen ja koulutukseen sisällytetään kestävän kehityksen osio.
- Työelämäyhteistyön tiivistämistä tehdään mm. kumppanuussopimuksien solmimisen kautta.
- HAMK-yhteistyön kautta edistetään hiilineutraaliustavoitetta ja yhteisten kampusten kehittämistä.
- Hanketoiminta jatkuu aktiivisena; hanketoiminnalla edistetään mm. tavoitteita
 - olla Suomen hyvinvoivin oppilaitosyhteisö
 - toimialojen, alueiden ja työelämän kehittäminen
 - tiedolla johtaminen
 - digitalisaation ja kansainvälisyyden edistäminen.

